

АРХІТЕКТУРА

УДК 725.54.57

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТА ПРОБЛЕМИ АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ ІПОТЕРАПІЇ

Обиначна З.В.

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Іпотерапію все частіше використовують у реабілітаційних цілях, тому таку послугу часто пропонують у різних закладах. Реабілітаційні центри іпотерапії на даний час переживають свій розквіт. Стало актуальним створення середовища, яке б відповідало вимогам особам з інвалідністю, дітям, сім'ї та групі осіб. Саме тому необхідна архітектура, яка б відповідала усім вимогам, гарантувала безпеку і можливість для духовного, морального та фізичного розвитку. У даній статті зроблено спробу визначити основні тенденції розвитку та проблеми архітектурно-планувальної організації реабілітаційних центрів іпотерапії.

Ключові слова: іпотерапія, тенденція, проблема, архітектурно-планувальна організація, реабілітаційний центр іпотерапії.

Постановка проблеми. До архітектури реабілітаційних центрів з мето-дом іпотерапії необхідний особливий підхід. Адже тут повинні бути приміщення як і для лікування, проживання, відпочинку, так і додаткові господарські приміщення для утримання коней. На жаль, не всі заклади мають в своєму складі такі приміщення. До особливості закладів з іпотерапією можна віднести наявність великого зовнішнього простору, оскільки для утримання коней, їх виголу та заняття іпотерапією потрібна велика територія.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Концепцією формування реабілітаційних комплексів нового типу для дітей із обмеженими фізичними можливостями на основі іпотерапії (лікування верховою їздою) займалися Бармашина Л.М., Неживова Ю. [1]; Зибіна Д.Д. у своїй науковій роботі торкається теми формування іпотерапії при кінноспортивних комплексах [2], Stephanie Gula аналізує планування терапевтичного центру, в якому з'явилась послуга іпотерапії і дає свої рекомендації щодо організації планування реабілітаційного середовища для хворих з обмеженими можливостями та описує плюси та недоліки даного центру [3]. Однак проблематика закладів, в яких присутній метод іпотерапії вивчена недостатньо, що зумовлює необхідність у даних дослідженнях.

Мета роботи: проаналізувати заклади, які у своєму переліку послуг пропонують іпотерапію; з отриманих результатів вивести їх типологію. Виявити проблеми архітектурно-планувальної організації реабілітаційних центрів іпотерапії, а також визначити основні тенденції з проектування реабілітаційних центрів іпотерапії.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи заклади, де проводиться лікування методом іпотерапії, світових зразків та на Україні, можна виділити найпоширеніші типи:

1. Найпростіший – приватний іпоцентр, де надається послуга іпотерапії.
2. Кінноспортивний клуб/ комплекс/ школа з включенням методу іпотерапії.
3. Дитячий табір, де іпотерапія застосовується, як додаткова послуга.

4. Санаторій, в якому іпотерапію застосовують як один з видів лікування.

5. Реабілітаційний центр повного циклу з одним із методів лікування яких є саме іпотерапія.

6. Реабілітаційний центр іпотерапії, в якому іпотерапія є основним видом лікування.

Аналіз таких об'єктів впорядкований за типологією та поданий у табл. 1. Розглянемо кожен із типів закладів детальніше:

Індивідуальний (приватний) іпоцентр. В іпоцентрі заняття іпотерапією є основною і, переважно, єдиною послугою та займає 100%. Також, у іпоцентрі можливі послуги із масажу, лікувальної фізкультури. Знаходяться вони у сільській місцевості або за межами населеного пункту. Таких центрів у світі та в Україні є достатня кількість. Найчастіше там неповний склад приміщень для тривалого перебування. Щодо архітектурної виразності – на території зосереджене компактно розміщення будівель та часто невпорядковане стильове рішення. Плюсом даного типу закладу є відчуття домашнього затишку та комфорту. А мінусом – відсутність чи нестача приміщень для проживання та харчування; важкодоступність.

Кінноспортивний клуб / комплекс / школа. В кінноспортивному клубі/комплексі/школі головною послугою є заняття з кінного спорту, іпотерапія ж є додатковою послугою, та займає 30%. Розташовується переважно на околицях міста або в районних центрах. Наявна велика кількість будівель грамотно розташованих між собою. Присутня стильова єдність та передбачене комфортне перебування. Зазвичай у таких закладах великий склад приміщень. Традиційний функціональний розподіл блоків: харчовий, господарський, спортивний, відпочинковий. Дуже рідко (переважно в кінноспортивному комплексі) наявні приміщення для тимчасового проживання. Плюси такого закладу: комфортний відпочинок; велика кількість послуг для відпочинку; введення інваліда в соціум; легкодоступність. Мінуси: менша кількість приділеного часу хворим в порівнянні із лікувальними закладами; відсутність умов для тривалого перебування лікування: житло, ігрові кімнати для дітей.

Таблиця 1

Типологія закладів із застосуванням методу іпотерапії

Типи закладів	Використання іпотерапії	Ситуаційне розміщення, доступність	Функціональна наповненість	Архітектурна виразність	Плюси та мінуси даних типів закладів
Індивідуальний (приватний) іпоцентр	Іпотерапія є основною і єдиною послугою. Займає 100%	У сільській місцевості або за межами населеного пункту	Неповний склад приміщень для тривалого перебування	Компактне розміщення будівель на території, часто неспорядковане стильове рішення	+ Відчуття домашнього затишку та комфорту - Відсутність чи нестача приміщень для проживання та харчування - Важкодоступність
Кінноспортивний клуб/ комплекс/ школа	Іпотерапія є додатковою послугою. Займає 30%	Переважно на околицях міста або в районних центрах.	Великий склад приміщень. Традиційний функціональний розподіл блоків: харчовий, господарський, спортивний, відпочинковий	Велика кількість будівель грамотно розташованих між собою. Присутня стильова єдність. Передбачене комфортне перебування	+ Комфортний відпочинок + Велика кількість послуг для відпочинку + Введення інваліда в соціум + Легкодоступність - Менша кількість приділеного часу хворим в порівнянні з лікувальними закладами - Відсутність умов для тривалого лікування: житлові, ігрові кімнати для дітей
Дитячий табір	Іпотерапія є додатковою послугою. Займає 10-30%	У сільській місцевості або за межами населеного пункту	Склад приміщень відповідає вимогам довготривалого перебування. Традиційний функціональний розподіл блоків: житловий, навчальний, харчовий, господарський, спортивний, відпочинковий	Велика кількість функціональних блоків. Великий простір для відпочинку	+ Розмежування вікових груп: + Присутня: * харчова зона; * житлова зона; * навчальна; * відпочинкова зона. - Важкодоступність - Велика кількість людей
Санаторій	Іпотерапію застосовують як один з видів лікування. Займає 5-20%	На околицях міста, за межами населеного пункту	Повний склад приміщень для проживання, лікування та відпочинку	Присутня стильова єдність. Передбачене комфортне довготривале перебування. Великий простір для відпочинку.	+ Комфортабельне перебування + Присутня: * велика кількість лікарів; * харчова зона; * житлова зона; * відпочинкова зона. + Легкодоступність - Велика кількість людей
Реабілітаційний центр	Іпотерапія є додатковою послугою. Займає 2-5% серед усіх видів лікування	Переважно на околицях міста або за межами населеного пункту	Повний склад приміщень для лікування, впорядкований розподіл функціональних зон, правильне перетікання внутрішніх та зовнішніх потоків	Велика кількість функціональних блоків. Великий простір для відпочинку	+ Даний тип закладів повністю пристосований для хворих людей, в тому числі, для інвалідів. + Присутня: * велика кількість лікарів; * харчова зона; * житлова зона; * відпочинкова зона. + Легкодоступність - Велика кількість людей
Реабілітаційний центр іпотерапії (іпоцентр)	Іпотерапія є основною послугою. Займає 80-100%	Переважно за межами міста	Повний склад приміщень для лікування та недовготривалого перебування. Іноді можливе тимчасове проживання	Компактне розміщення будівель, невелика територія для відпочинку	+ Даний тип закладів повністю пристосований для хворих людей, в тому числі, для інвалідів. + Наявні всі необхідні приміщення для утримання та навчання коней; + Можливий обмін досвідом у діюванні іпотерапії; - Зазвичай важкодоступні;

Джерело: розроблено автором

Дитячий табір. В дитячому таборі іпотерапія є додатковою послугою, займає 10-30%. Дитячі табори розміщуються у сільській місцевості або за межами населеного пункту. Склад приміщень відповідає вимогам довготривалого перебування. Традиційний функціональний розподіл блоків: житловий, навчальний, харчовий, господарський, спортивний, відпочинковий. Наявна велика кількість функціональних блоків та великий простір для відпочинку. Плюси такого закладу: розмежування вікових груп; присутня харчова, житлова, навчальна, відпочинкова зона. Мінусом можна вважати важкодоступність та велику кількість людей.

Санаторій. Іпотерапію застосовують як один з видів лікування, із всіх видів послуг вона займає 5-20%. Розташовується санаторій на околицях міста, за межами населеного пункту. Наявний повний склад приміщень для проживання, лікування та відпочинку. Присутня стильова єдність, передбачене комфортне довготривале перебування, великий простір для відпочинку. Плюси санаторію: комфортабельне перебування; присутня велика кількість лікарів; харчова, житлова, відпочинкова зона; легкодоступність. Мінус – велика кількість людей.

Реабілітаційний центр. Іпотерапія є додатковою послугою та займає 2-5% серед усіх видів лікування. Переважно на околицях міста або за межами населеного пункту. Повний склад приміщень для лікування, впорядкований розподіл функціональних зон, правильне перетікання внутрішніх та зовнішніх потоків. Плюси: даний тип закладів повністю пристосований для хворих людей, в тому числі, для інвалідів. Присутня велика кількість лікарів, харчова, житлова зона, відпочинкова зона, легкодоступність. Мінус – велика кількість людей.

Реабілітаційний центр іпотерапії. Іпотерапія є основною послугою, займає 80-100%. Знаходяться такі заклади переважно за межами міста. Реабілітаційний центр іпотерапії має повний склад приміщень для лікування та недовготривалого перебування. Іноді можливе тимчасове проживання. Компактне розміщення будівель, невелика територія для відпочинку. Плюси реабілітаційного центру іпотерапії: даний тип закладів повністю пристосований для хворих людей, в тому числі, для інвалідів; наявні всі необхідні приміщення для утримання та навчання коней; можливий обмін досвідом у лікуванні іпотерапією. Мінус – зазвичай важкодоступні.

Враховуючи аналіз світового та вітчизняного досвіду з будівництва закладів, які надають послуги з іпотерапії, було виявлено ряд проблем, що стосуються архітектурно-планувальної організації таких закладів. До них можна віднести такі:

- заклади побудовані за індивідуальними проектами, а також часто пристосовані в існуючих будівлях, які до цього мали іншу функцію, що не враховує вимоги для людей з обмеженими можливостями та особливості медичної складової комплексу;
- відсутність пандусів;
- відсутність спеціального устаткування – рамп для безперешкодного осідлання коня людям з обмеженими можливостями;
- відсутність сімейного куточка для тимчасового перебування;
- відсутність трибун для нагляданням за заняттям професіоналам та батькам;

- відсутність приміщень для довготривалого перебування дітей з обмеженими можливостями та їх батьків;

- не враховані вимоги санвузлів для людей на інвалідних візках;
- відсутність ліфтів для людей на візках;
- недостатня кількість приміщень, адже в одному приміщенні здійснюється декілька функціональних процесів, що потребують ізоляції.

Проведення аналізу світового досвіду з будівництва та проектування реабілітаційних центрів іпотерапії, дало змогу виділити тенденції світового досвіду з проектування таких центрів (рис. 1).

Однією з перших серед світових тенденцій в проектуванні реабілітаційних центрів іпотерапії, можна назвати багатофункціональність: використання різних форм іпотерапії та додаткових послуг. Адже в такому закладі мають місце і такі загальноприйняті види лікування, як масаж, ЛФК, арт-терапія та ін., що дозволяє підтримати та розвивати набуті під час вправ навички.

Ще одна тенденція – це гнучке планування. В даному варіанті мається на увазі пристосування реабілітаційних центрів іпотерапії у вже існуючі заклади. Реабілітаційні центри іпотерапії можна будувати і при кінноспортивних центрах, оскільки це зменшуватиме витрати на будівництво приміщень для утримання коней; при існуючих реабілітаційних центрах, які вже мають приміщення для довготривалого перебування пацієнтів, а також є можливість надання різноманітних додаткових лікувальних послуг, які в комплексі з іпотерапією будуть позитивно впливати на здоров'я пацієнтів.

Наступною тенденцією в проектуванні реабілітаційних центрів іпотерапії є екологічність. Саме екологічність у вирішенні світових проектів в даний час займає вагомe місце. З кожним днем з'являються все нові та нові рішення проектів основою яких є збереження екології. Реабілітаційний центр іпотерапії апріорі повинен бути екологічним, оскільки має прямий зв'язок із тваринами, які за своїми фізіологічними та природними особливостями «диктують» таку вимогу.

Сучасне трактування – це наступна тенденція в проектуванні реабілітаційних центрів іпотерапії. Адже такого виду заклад передбачає наявність комплексу споруд функціонально взаємопов'язаних між собою, а також передбачає задіяння ландшафту, що дозволяє створювати гармонійне архітектурне середовище. Бо впорядковане стильове рішення – це одна із вимог щодо архітектури реабілітаційних центрів іпотерапії, а використовуючи новітні будівельні матеріали та конструкції, можна створювати цікаві архітектурні ансамблі.

Висновок. У даній роботі проведений аналіз закладів, які у своєму переліку послуг пропонують іпотерапію. На основі отриманих результатів виведена їх типологія. Виявлено проблеми архітектурно-планувальної організації реабілітаційних центрів іпотерапії, у результаті вивчення яких можна зробити висновки про необхідність реконструкції існуючих та будівництва нових центрів, які б відповідали сучасним вимогам та потребам осіб з обмеженими можливостями. Також визначено основні тенденції з проектування реабілітаційних центрів іпотерапії, враховуючи які можна створити комфортне середовище як для відвідувачів, так і для персоналу та тварин, які виступають у ролі лікарів.

Рис. 1. Тенденції світового досвіду з проектування реабілітаційних центрів іпотерапії

Джерело: розроблено автором

Список літератури:

1. Бармашина Л.М. та Неживова Ю. Реабилитационные центры для детей и подростков с ограниченными возможностями. – Москва, 2011 г. 26-30 с.
2. Зыбина Д.Д. Принципы формирования архитектуры конноспортивных комплексов: дисс. канд. арх. Нижний Новгород / Зыбина Дарья Дмитриевна. – 2017. – 261 с.
3. Stephanie Gula. Architecture as the rehabilitation of space for Easter Seals Easter Seals: Comprehensive Therapy Center / Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Architecture. – The Savannah College of Art and Design. May 2012. – 282 p.

Обиочна З.В.

Ивано-Франковский национальный технический университет нефти и газа

ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ И ПРОБЛЕМЫ АРХИТЕКТУРНО-ПЛАНИРОВОЧНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ РЕАБИЛИТАЦИОННЫХ ЦЕНТРОВ ИППОТЕРАПИИ

Аннотация

Иппотерапию все чаще используют в реабилитационных целях, поэтому такую услугу часто предлагают в разных заведениях. Реабилитационные центры иппотерапии в настоящее время переживают свой расцвет. Стало актуальным создание среды, которая бы соответствовала требованиям лицам с инвалидностью, детям, семье и группе лиц. Именно поэтому необходима архитектура, которая бы отвечала всем требованиям, гарантировала безопасность и возможность для духовного, морального и физического развития. В данной статье сделана попытка определить основные тенденции развития и проблемы архитектурно-планировочной организации реабилитационных центров иппотерапии.

Ключевые слова: иппотерапия, тенденция, проблема, архитектурно-планировочная организация, реабилитационный центр иппотерапии.

Obynochna Z.V.

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

MAIN TRENDS OF DEVELOPMENT AND PROBLEMS OF THE ARCHITECTURAL PLANNING ORGANIZATION OF REHABILITATION CENTERS OF HIPPO THERAPY

Summary

Hippotherapy is increasingly used for rehabilitation purposes, so this service is often offered in various institutions. Rehabilitation centers for hippotherapy are currently experiencing their flowering. It became relevant to create an environment that would meet the requirements of persons with disabilities, children, families and groups of people. That is why society needs the architecture that meets all requirements, guarantees security and opportunity for spiritual, moral and physical development. In this article an attempt is made to determine the main trends of development and problems of the architectural and planning organization of rehabilitation hippotherapy centers.

Keywords: hippotherapy, trend, problem, architectural and planning organization, rehabilitation hippotherapy center.